

Vergaderjaar 2017–2018

34 845 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2017 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 en 2

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2017 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
2. de begrotingsstaat inzake het agentschap DUO van dit ministerie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,
A. Slob

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1.	Leeswijzer	2
2.	Het beleid	3
2.1.	Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties	3
2.2.	Beleidsartikelen	5
2.3.	Niet-beleidsartikelen	25
2.4.	Agentschap	27

1. Leeswijzer

Allereerst is de begrotingsstaat voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voor de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgenomen. Hierin wordt inzicht gegeven in de financiële wijzigingen die op (beleids)artikelniveau worden voorgesteld in de begroting voor het jaar 2017. De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media is verantwoordelijk voor artikel 1 Primair onderwijs, Artikel 3 Voortgezet onderwijs, Artikel 9 Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid en Artikel 15 Media. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is verantwoordelijk voor de overige artikelen. De verdeling van de beleidsterreinen is vastgelegd in de portefeuilleverdeling van Kabinet Rutte III¹.

In paragraaf 2 «Het beleid» wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste begrotingsmutaties uit dit wetsvoorstel (paragraaf 2.1). Vervolgens wordt inzicht gegeven in de begrotingsmutaties op artikelniveau voor de beleidsartikelen en de niet-beleidsartikelen (paragraaf 2.2 en 2.3). Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien er sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties, wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat er verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden (zoals het aangaan van garantieverplichtingen in het kader van schatkistbankieren) of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden. Met het oog op het budgetrecht worden uitvoeringsmutaties zoveel mogelijk in de tweede supplettoire begroting verwerkt. Er doen zich in de laatste maanden van het jaar echter ook nog mutaties voor, met name in de (garantie)verplichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover in een aparte brief geïnformeerd en mutaties worden bij Slotwet verwerkt.

¹ <https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/portefeuilleverdelingkabinetrutteiii.pdf>

2. Het beleid

2.1 Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties

In de 2^e suppletoire begroting van OCW wordt een verdere uitwerking gegeven aan de besluiten van het kabinet over de Najaarsnota voor het begrotingshoofdstuk van OCW (VIII). Als gevolg hiervan wordt in de OCW-begroting in 2017 een uitgavenpeil van € 38,1 miljard geraamd. Het geraamde ontvangstenniveau is € 1,4 miljard.

In tabel 1 en 2 wordt de aansluiting getoond van respectievelijk de uitgaven en ontvangsten tussen de 1^e suppletoire begroting 2017 en de 2^e suppletoire begroting 2017. Een deel hiervan is al gepresenteerd in de Miljoenennota 2018 en de hiermee samenhangende OCW-begroting 2018.

Tabel 1. Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2017 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Uitgaven
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2017		37.187.537
Stand 1e suppletoire begroting 2017		38.181.541
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Autonome raming studiefinanciering	11	14.000
2) Mee- en tegenvallers	diverse	- 32.320
3) Meerjarige kasschuiven	diverse	- 6.882
4) Overlopende verplichtingen	diverse	- 53.852
5) Niet-relevante mutaties	11,12	- 10.000
6) Overige mutaties	diverse	- 455
Stand 2e suppletoire begroting 2017		38.092.032

Toelichting op de belangrijkste uitgavenmutaties:

1) Autonome raming studiefinanciering

Dit betreft een saldo van mee- en tegenvallers op basis van realisaties. De grootste onderliggende mutatie is een opwaartse bijstelling van € 13 miljoen van de omzettingen basisbeurs in met name het hoger onderwijs. Ook de omzettingen van aanvullende beurs in gift zijn iets opgehoogd, terwijl het aanvullende beursbedrag dat direct als gift wordt betaald iets naar beneden is bijgesteld.

2) Mee- en tegenvallers

Dit betreft het saldo van diverse mee- en tegenvallers. Zo is er sprake van een tegenvaller bij studiefinanciering omdat er uitstel is voor de conversie programma vernieuwing studiefinanciering (€ 12,8 miljoen). De extra kosten ontstaan vanwege het langer doorlopen van het programma en de vertraging in de realisatie van baten die voortvloeien uit dit programma. Daartegenover staan meevallers in het primair onderwijs op de subsidies (€ 7,0 miljoen) en op de lerarenbeurs omdat er minder aanvragen waren (€ 11,0 miljoen). Ook is er sprake van onderuitputting op de regeling voortijdig schoolverlaten bij vo en mbo (€ 3,6 miljoen en € 18,3 miljoen).

3) Meerjarige kasschuiven

Deze post is het saldo van diverse kasschuiven op de OCW-begroting. Zo worden er middelen uit 2017 doorgeschoven naar latere jaren omdat de uitgaven in andere jaren zullen plaatsvinden dan eerder was geraamd. Dit betreft onder andere de kasschuif voor ICT-werkplek (€ 6,0 miljoen).

4) Overlopende verplichtingen

Op diverse artikelen zijn er verplichtingen die niet meer in 2017 tot uitgaven zullen leiden maar wel in 2018. Zoals voor de regeling doorstroom mbo (€ 4 miljoen) en voor het lerarenregister (5,2 miljoen).

5) Niet-relevante uitgaven

De niet-relevante uitgaven voor studiefinanciering zijn lager dan geraamd. Deze bijstelling wordt gedaan op basis van de actuele realisatiecijfers van dit jaar.

6) Overige mutaties

Het betreft overboekingen met andere departementen en desalderingen van uitgaven met ontvangsten.

Tabel 2. Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2017 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Ontvangsten
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2017		1.341.582
Stand 1e suppletoire begroting 2017		1.336.584
Belangrijkste suppletoire mutaties:		
1) Meevaller stimuleringsbijdrage	9	2.200
2) Autonome raming studiefinanciering	11,12	13.500
3) Niet-relevante mutaties	11	- 10.000
4) Overige mutaties	diverse	11.466
Stand 2e suppletoire begroting 2017		1.353.750

Toelichting op de belangrijkste ontvangstenmutaties:

1) Meevaller stimuleringsbijdrage

Dit betreft ontvangsten op de stimuleringsbijdrage knelpuntregio's bij artikel arbeidsmarkt- en personeelsbeleid.

2) Autonome raming studiefinanciering

De ontvangsten op kortlopende vorderingen worden met € 13 miljoen naar boven bijgesteld. Er is een hoger bedrag dan aanvankelijk was geraamd aan studiefinanciering betaald waar de ontvanger uiteindelijk geen recht op bleek te hebben. Hierdoor stijgt ook het bedrag aan verwachte ontvangsten; de ontvangers moeten dit bedrag immers terugbetalen.

3) Niet-relevante mutaties

De post terugontvangen hoofdsom is met € 10 miljoen naar beneden bijgesteld. In de reeds bekende maandelijkse realisaties zijn zowel de bedragen aan ontvangsten als aan extra ontvangsten (de ontvangsten buiten de normale termijnbedragen) iets lager dan geraamd.

4) Overige mutaties

Dit betreft desalderingen van uitgaven met ontvangsten.

2.2 Beleidsartikelen

Artikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 1 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	10.245.604	10.501.610	- 968	- 13.202	10.487.440
Waarvan garantieverplichtingen	0	287	- 633	1.433	1.087
Totale uitgaven	10.245.604	10.501.323	- 335	- 14.635	10.486.353
Waarvan juridisch verplicht		96,60%			99,92%
Bekostiging	9.707.888	9.982.926	9.046	- 13.874	9.978.098
• Hoofdbekostiging	9.486.866	9.761.904	- 954	- 21.700	9.739.250
– Bekostiging Primair Onderwijs	9.473.978	9.746.674	- 954	- 23.700	9.722.020
– Bekostiging Caribisch Nederland	12.888	15.230	0	2.000	17.230
• Prestatiebox	220.822	220.822	0	5.808	226.630
• Aanvullende bekostiging	200	200	10.000	2.018	12.218
– Overig	200	200	0	0	200
Subsidies	116.589	109.522	- 9.481	- 9.520	90.521
– Regeling Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	23.000	23.000	0	0	23.000
– Nederlands onderwijs buitenland	10.394	10.394	0	0	10.394
– Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	6.500	0	0	0	0
– Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	10.130	11.130	0	380	11.510
– Overig	66.565	64.998	- 9.481	- 9.900	45.617
Opdrachten	11.867	9.906	- 26	- 1.733	8.147
Bijdragen aan agentschappen	23.951	24.127	126	1.527	25.780
– Dienst Uitvoering Onderwijs	23.951	24.127			24.127
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	7.636	7.805	0	8.965	16.770
– Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	5.275	5.275	0	9.965	15.240
– Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheid	0	0	0	0	0
– UWV	2.361	2.530	0	- 1.000	1.530
Bijdragen aan medeoverheden	366.750	366.750	0	0	366.750
– Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	266.750	266.750	0	0	266.750
– Aanvulling GOA convenant G37	95.000	95.000	0	0	95.000
– Verhoging taalniveau pedagogisch medewerkers klein gemeenten	5.000	5.000	0	0	5.000
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	0	0	287	0	287
– Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	0	0	287	0	287
Bijdragen aan sociale fondsen	10.923	287	- 287	0	0
– Brede Scholen	10.923	287	- 287	0	0
Ontvangsten	8.661	8.661	0	9.965	18.626

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 13,2 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor bekostiging wordt per saldo met € 4,8 miljoen verlaagd. Dit wordt mede veroorzaakt door onder meer de volgende mutaties:

- Door een dalend aantal plaatsen in justitiële jeugdinrichtingen dalen ook de kosten voor onderwijs. De teveel ontvangen bijdrage van € 8,8 miljoen is terugbetaald aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).
- Incidenteel zijn er € 7 miljoen minder uitgaven op de regeling team- en schoolleidersbeurs, doordat de aanvraagperiode later is gestart dan gepland.
- Voor de regeling team- en schoolleidersbeurs is € 10,0 miljoen overgeboekt van het instrument subsidies naar de aanvullende bekostiging.

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 19,0 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door onder meer de volgende mutaties:

- Een aantal projecten heeft vertraging opgelopen, zoals de regelingen rondom curriculum (€ 1,7 miljoen) en voor de begeleiding van herintreders (€ 1,2 miljoen). Tevens zijn er minder middelen nodig voor de implementatie van het sectorakkoord (€ 3,9 miljoen).
- De begroting wordt aangepast aan de hand van het verwachte kasritme van de regeling snel internet. De verwachting is dat € 2,8 miljoen in 2018 tot besteding komt. Voor de regeling team- en schoolleidersbeurs is € 10,0 miljoen overgeboekt naar de aanvullende bekostiging.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Het budget voor bijdragen aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 9,0 miljoen verhoogd. Dit betreft grotendeels middelen (€ 10,0 miljoen) die zijn teruggevorderd bij scholen als gevolg van declaraties van wachtgeldkosten, en die vervolgens worden teruggestort aan het UWV.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 10,0 miljoen verhoogd. Dit betreft de terugvorderingen bij scholen als gevolg van declaraties van wachtgeldkosten aan het PF (€ 10,0 miljoen).

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 3 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	7.893.559	8.349.371	- 517	13.786	8.362.640
Waarvan garantieverplichtingen		2.732	- 345	23.542	25.929
Totale uitgaven	7.927.940	8.163.657	- 172	- 9.756	8.153.729
Waarvan juridisch verplicht		99,9%			99,9%
Bekostiging	7.791.583	8.002.434	0	- 6.646	7.995.788
• Hoofdbekostiging	7.322.812	7.547.655	14.626	- 8.586	7.553.695
– Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum	6.692.878	6.899.886	14.626	- 7.124	6.907.388
– Bekostiging lichte ondersteuning lwoo/pro	617.333	632.143	0	0	632.143
– Bekostiging Caribisch Nederland	12.601	15.626	0	- 1.462	14.164
• Prestatiebox	257.824	260.724	0	- 1.413	259.311
– Regeling prestatiebox voortgezet onderwijs	257.824	260.724	0	- 1.413	259.311
• Aanvullende bekostiging	210.947	194.055	- 14.626	3.353	182.782
– Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.562	3.562	363	0	3.925
– Regeling leerplusarrangement, nieuwkomers en eerste opvang vreemdelingen	128.649	111.757	- 14.989	6.953	103.721
– Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250	250	0	0	250
– Regeling functiemix VO Randstadregio's	61.386	61.386	0	0	61.386
– Resultaatafhankelijke bekostiging vroegtijdig schoolverlaters VO	17.100	17.100	0	- 3.600	13.500
Subsidies	53.065	65.444	88	- 6.097	59.435
– Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, BE	12.000	12.580	0	0	12.580
– ICT-projecten	7.400	6.200	0	0	6.200
– Beter presteren (Scholen aan Zet en Platform Beta en Techniek)	0	0	0	0	0
– Onderwijs Bewijs	0	0	0	0	0
– Regionale verwijzingscommissie	0	0	0	0	0
– Pilots zomerscholen	9.000	9.000	0	0	9.000
– Overige projecten	24.665	37.664	88	- 6.097	31.655
Opdrachten	1.991	5.303	45	57	5.405
– In- en uitbesteding	1.991	5.303	45	57	5.405
Bijdragen aan agentschappen	27.401	29.695	147	2.482	32.324
– Dienst Uitvoering Onderwijs	27.401	29.695	147	2.482	32.324
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	45.649	60.437	- 366	448	60.519
– ZBO: College voor Toetsen en Examens	6.248	10.514	678	2.343	13.535
– SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/MBO (incl. examens)	39.401	49.923	- 1.044	- 1.895	46.984
Bijdragen aan medeoverheden	8.000	118	- 118	0	0
– Uitwerkingsakkoord VNG	8.000	118	- 118	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	251	226	32	0	258
– GRAZ (ECML) en PISA	251	226	32	0	258
Ontvangsten	7.361	7.361	0	0	7.361

In de kolom «Mutaties 2^e supplettoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e supplettoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 13,3 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 6,6 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door onder meer de volgende mutaties:

- Onderwijsinstellingen die eerste opvang aan nieuwkomers verlenen die korter dan een jaar in Nederland zijn, ontvangen hiervoor aanvullende bekostiging. De mutatie betreft een technische correctie waarbij de bekostiging voor het voortgezet onderwijs voor nieuwkomers op de juiste post wordt geboekt.
- De uitgaven voor de regeling resultaatafhankelijke bekostiging vroegtijdig schoolverlaters VO vallen in 2017 met € 3,6 miljoen lager uit dan begroot.

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 4 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	4.229.244	4.353.006	- 10.657	- 9.540	4.332.809
Waarvan garantieverplichtingen		- 2.742	- 8.849	578	- 11.013
Totale uitgaven	4.217.206	4.240.693	- 195	- 32.847	4.207.651
Waarvan juridisch verplicht		99,8%			99,9%
Bekostiging	3.702.062	3.802.974	9.067	- 26.310	3.785.731
• Hoofdbekostiging	3.208.232	3.292.440	6.719	- 1.293	3.297.866
- Bekostiging roc's/overige regelingen	3.140.259	3.222.392	6.719	7	3.229.118
- Bekostiging Caribisch Nederland	6.933	7.594	0	- 1.300	6.294
- Bekostiging vavo	61.040	62.454	0	0	62.454
• Kwaliteitsafspraken	383.320	383.320	0	- 18.275	365.045
- Investeringsbudget	183.600	183.600	0	0	183.600
- Resultaatsafhankelijk budget	199.720	199.720	0	- 18.275	181.445
• Aanvullende bekostiging	110.510	127.214	2.348	- 6.742	122.820
- Schoolmaatschappelijk werk in het mbo	15.000	15.000	0	0	15.000
- Regionaal Investeringsfonds	22.810	21.114	2.348	- 2.735	20.727
- Salarismix Randstadregio's	42.300	42.300	0	- 7	42.293
- Regionaal programma	30.400	30.400	0	0	30.400
- Tegemoetkoming schoolkosten mbo	0	10.000	0	0	10.000
- Gelijke kansen	0	8.400	0	- 4.000	4.400
Subsidies	290.290	262.299	- 24.011	- 3.728	234.560
- Subsidieregeling praktijkleren	196.500	196.500	0		196.500
- Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met taal	10.750	11.092	2.000	311	13.403
- Loopbaanorientatie	1.800	1.900	0	652	2.552
- ROC Leiden	7.017	7.017	0	0	7.017
- Sectorplan mbo-hbo techniek	1.585	438	0	- 438	0
- Overige subsidies	72.638	45.352	- 26.011	- 4.253	15.088
Opdrachten	2.232	2.290	0	12.068	14.358
- In- en uitbesteding	2.232	2.290	0	2.879	5.169

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Caribisch Nederland	0	0	0	9.189	9.189
Bijdragen aan agentschappen	22.095	24.715	131	- 218	24.628
- Dienst Uitvoering Onderwijs	19.595	22.215	131	- 218	22.128
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	2.500	2.500	0	0	2.500
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	64.545	38.772	17.371	- 3.830	52.313
- College voor Toetsen en Examens	4.365	692	- 372	- 320	0
- Wet SLOA	9.760	3.510	0	- 3.510	0
- SBB	50.420	34.570	17.743	0	52.313
Bijdragen aan medeoverheden	135.982	109.643	- 2.753	- 10.829	96.061
- RMC's	33.297	34.576	- 508	0	34.068
- Educatie	57.650	58.985	0	0	58.985
- Caribisch Nederland	23.185	13.734	103	- 10.829	3.008
- Regionaal Programma	21.850	2.348	- 2.348	0	0
Ontvangsten	3.000	3.000	0	0	3.000

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met ongeveer € 20 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 17,2 miljoen verlaagd. Deze verlaging wordt met name verklaard door de volgende mutaties:
  - De bekostiging voor roc's/overige regelingen wordt opgehoogd met € 6,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de toevoeging van loon- en prijsbijstelling tranche 2017.
  - Het resultaatafhankelijke deel van de kwaliteitsafspraken wordt met € 18,3 miljoen verlaagd. Dit komt door een meevaller op de regeling voortijdig schoolverlaten (VSV) doordat sommige instellingen gedeeltelijk niet de VSV norm van dit jaar hebben gehaald.
  - De aanvullende bekostiging wordt verlaagd met een bedrag van € 6,7 miljoen. Deze verlaging is het gevolg van een overlopende verplichting van € 4 miljoen op het gelijke kansen artikel en is nodig omdat de middelen voor de regeling doorstroom mbo-hbo al in 2017 verplicht zijn maar de betaling pas, conform regeling, in 2018 zal plaatsvinden. Daarnaast heeft er in het kader van het regionaal investeringsfonds een verlaging van € 2,7 miljoen plaatsgevonden. Doel is om deze middelen bij de volgende aanvraagronde (januari 2018) alsnog te beschikken.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 27,7 miljoen verlaagd. Deze verlaging wordt o.a. veroorzaakt door diverse interdepartementale overboekingen en een correctieboeking van € 17,7 miljoen ten behoeve van het SBB artikel. Dit zorgt voor een verlaging van € 17,7 miljoen op het subsidieartikel. In 2016 heeft er een extensivering op SBB plaatsgevonden. Een deel van deze middelen, € 17,7 miljoen, is doorgeschoven naar 2017 ten behoeve van de geparkeerde taakstelling in 2017. De doorgeschoven middelen zijn bij voorjaarsnota op het verkeerde instrument geboekt. Met deze correctieboeking is dit weer rechtgetrokken. Ook hebben er meerdere overlopende verplichtingen plaatsgevonden op dit artikel. Het gaat hier o.a. om een overlopende verplichting van € 1,25 miljoen in het kader van de Gelijke Kansen Alliantie en een overlopende verplichting van € 0,2 miljoen ten behoeve van kennispunt opleiden in de school.

Opdrachten

- Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 12,1 miljoen verhoogd. Dit kan grotendeels verklaard worden door een technische overboeking van € 9,2 miljoen van het instrument bijdragen aan medeoverheden. Er zal ten behoeve van Caribisch Nederland voor dit bedrag aan opdrachten gerealiseerd worden.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor bijdragen aan zbo's/rwt's wordt per saldo met € 13,5 miljoen verhoogd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de hierboven genoemde correctieboeking van € 17,7 miljoen.

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget voor bijdrage aan medeoverheden wordt per saldo met € 13,6 miljoen verlaagd. Dit wordt met name verklaard door de volgende mutaties:
  - Het verlagen van de beschikbare middelen voor Caribisch Nederland met € 10,8 miljoen wordt met name verklaard doordat de opdrachten voor € 9,2 miljoen voor Caribisch Nederland onder het instrument opdrachten gerealiseerd worden in plaats van onder het instrument bijdragen aan medeoverheden.
  - Daarnaast zijn een aantal huisvestingsprojecten en bijbehorende uitgaven vertraagd en naar achteren geschoven. Dit zorgt voor een overlopende verplichting van € 2,4 miljoen van de bestedingsplan CN.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 6 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	2.889.725	3.129.301	- 1.823	28.965	3.156.443
Waarvan garantieverplichtingen		14.438	2.437	- 8.201	8.674

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Totale uitgaven	2.814.350	2.928.834	- 1.495	- 187	2.927.152
Waarvan juridisch verplicht		99,97%			99,9%
Bekostiging	2.760.969	2.870.419	- 789	- 28	2.869.602
• Hoofdbekostiging	2.563.639	2.715.242	- 789	- 28	2.714.425
– Onderwijsdeel hbo	2.478.219	2.628.189	- 789	- 28	2.627.372
– Deel ontwerp en ontwikkeling	70.806	72.439	0	0	72.439
– Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	13.130	13.130	0	0	13.130
– Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo	1.484	1.484	0	0	1.484
• Prestatiebox	197.330	155.177	0	0	155.177
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	197.330	155.177	0	0	155.177
Subsidies	2.302	5.996	- 1.080	84	5.000
– Regeling stimulering Bèta/techniek	1.601	3.143	0	0	3.143
– Overig	701	2.853	- 1.080	84	1.857
Opdrachten	0	0	0	0	0
– Uitbesteding	0	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	14.027	14.530	74	- 743	13.861
– Dienst Uitvoering Onderwijs	14.027	14.530	74	- 743	13.861
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	37.052	37.889	300	500	38.689
– NWO (Praktijkgericht onderzoek hbo)	28.134	28.769	60	500	29.329
– NWO (Promotiebeurs voor leraren)	5.630	5.731	- 11	0	5.720
– Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	3.288	3.389	251	0	3.640
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0
– Stichting Studiekeuze 123	0	0	0	0	0
Ontvangsten	1.213	1.213	0	0	1.213

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 27,1 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 28,8 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2017 zijn aangegaan of vervallen en waar OCV garant voor staat (– € 5,8 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging in 2017 (€ 34,6 miljoen), overeenkomstig de bekostigingsregeling wordt de kasmutatie 2018 verplicht in 2017.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 0,8 miljoen verlaagd in verband met diverse geringe mutaties (interne overboekingen).

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 1,0 miljoen verlaagd in verband met:

- een kasschuif van 2017 naar 2018 in het kader van het programma Gelijke Kansen (€ 0,9 miljoen);
- diverse geringe mutaties (interne overboekingen) die het budget per saldo verlagen (€ 0,1 miljoen).

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Het budget voor ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 0,8 miljoen verhoogd in verband met diverse geringe mutaties (interne en externe overboekingen).

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 7 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	4.337.701	4.603.176	4.720	66.972	4.674.868
Waarvan garantieverplichtingen		- 6.820	0	- 11.163	- 17.983
Totale uitgaven	4.310.149	4.441.145	1.627	1.243	4.444.015
Waarvan juridisch verplicht		99,97%			99,9%
Bekostiging	4.283.282	4.413.412	1.990	1.175	4.416.577
• Hoofdbekostiging	4.131.237	4.297.133	1.990	1.175	4.300.298
– Onderwijsdeel wo	1.711.404	1.827.131	1.645	1.175	1.829.951
– Onderzoeksdeel wo	1.762.280	1.801.010	345	0	1.801.355
– Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	657.553	668.992	0	0	668.992
– Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	0	0	0	0	0
• Prestatiebox	152.045	116.279	0	0	116.279
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	152.045	116.279	0	0	116.279
Subsidies	2.954	3.180	- 500	28	2.708
– Subsidieregeling Sirius programma	0	0	0	0	0
– Subsidieregeling Libertas Noodfonds	0	0	0	0	0
– Open en online onderwijs	1.000	1.000	0	0	1.000
– Overig	1.954	2.180	- 500	28	1.708
Opdrachten	1.803	2.088	- 67	10	2.031
– Uitbesteding	1.803	2.088	- 67	10	2.031
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	0	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	22.110	22.465	204	30	22.699
- Organisaties conform tabel 6.5	22.110	22.465	204	30	22.699
Ontvangsten	16	16	0	0	16

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 71,7 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 68,8 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2017 zijn aangegaan of vervallen en waar OCW garant voor staat (-€ 11,2 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging in 2017 (€ 80,0 miljoen), overeenkomstig de bekostigingsregeling wordt de kasmutatie 2018 verplicht in 2017.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 3,2 miljoen verhoogd in verband met:

- de doorverdeling van de HGIS loon- en prijsbijstelling tranche 2017 (€ 0,9 miljoen);
- diverse geringe mutaties (interne overboekingen) die het budget verhogen (€ 2,3 miljoen).

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 0,5 miljoen verlaagd in verband met diverse geringe mutaties (interne overboekingen).

Artikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 8 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	10.744	10.995	60	2.380	13.435
Totale uitgaven	11.538	11.789	60	0	11.849
Waarvan juridisch verplicht		99%			99%
Subsidies	1.573	1.569	- 577	- 126	866
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	612	709	- 709	0	0
- Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600	600	0	0	600
- Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	172	11	185	0	196
- Overige incidentele subsidies	189	249	- 53	- 126	70
Opdrachten	207	210	0	0	210
- Beleidsonderzoek en benchmarking	100	103	0	0	103
- Incidentele Internationale activiteiten	107	107	0	- 4	103
- EU-voorzitterschap	0	0	0	4	4
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	9.308	9.584	637	126	10.347
- OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	135	135	0	0	135
- EP-Nuffic	3.562	3.723	100	17	3.840
- Nederlandse Taalunie	2.858	2.835	13	- 27	2.821
- Europa College Brugge	30	30	0	0	30
- Unesco	20	20	0	- 20	0
- OESO CERI	76	76	0	0	76
- Fulbright Center	368	368	0	0	368
- DCICC	90	0	0	0	0
- Stichting Ons Erfdeel	185	370	- 185	0	185
- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	1.959	2.002	0	206	2.208
- Incidentele EU-programma's en activiteiten	25	25	0	- 25	0
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	0	0	709	- 25	684
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	450	426	0	0	426
- Vlaams-Nederlands Huis DeBuren (Hoofdstuk V BuZa)	450	426	0	0	426
Ontvangsten	99	99	0	0	99

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 2,4 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door: het in 2017 verplichten van een deel van de uitgaven voor 2018.

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 9 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	177.431	185.538	- 3.971	- 18.767	162.800
Totale uitgaven	179.667	187.774	- 3.971	- 10.794	173.009
Waarvan juridisch verplicht		99,0%			99,2%
Bekostiging	31.584	31.442	0	- 298	31.144
• Hoofdbekostiging	0	0	0	0	0
– Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve	0	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	31.584	31.442	0	- 298	31.144
– Tegemoetkoming kosten opleidings-scholen	31.584	31.442	0	- 298	31.144
Subsidies	138.197	146.273	- 3.850	- 11.401	131.022
– Lerarenbeurs/zij-instroom	122.633	127.175	- 4.000	- 11.356	111.819
– Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo	2.977	2.977	0	23	3.000
– Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen	0	0	0	64	64
– Verankering academische opleidings-school	0	0	0	0	0
– Innovatielmpuls Onderwijs	0	0	0	0	0
– Onderwijscoöperatie	2.945	2.945	0	0	2.945
– Promotiebeurs voor leraren	3.375	3.375	0	0	3.375
– Projecten professionalisering	3.700	3.700	0	200	3.900
– Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek	0	0	0	0	0
– Caribisch Nederland	0	0	0	0	0
– Overige projecten	2.567	6.101	150	- 332	5.919
Opdrachten	4.394	4.527	- 150	881	5.258
– Onderzoek, ramingen en communicatie	3.494	3.627	- 150	565	4.042
– Leraren- en schoolleiders	900	900	0	316	1.216
Bijdragen aan agentschappen	5.492	5.532	29	24	5.585
– Dienst Uitvoering Onderwijs	5.492	5.532	29	24	5.585
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0
Ontvangsten	6.000	6.000	0	2.200	8.200

In de kolom «Mutaties 2^e supplettoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e supplettoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 22,7 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Subsidies

Het budget voor de subsidies wordt per saldo met € 15,3 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door onder meer de volgende mutaties:

- voor de lerarenbeurs zijn minder aanvragen ingediend dan geraamd (€ 11,0 miljoen).
- en verder is een technische overboeking binnen de begroting van OCW (€ 4,0 miljoen) gedaan.

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 11 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	4.537.556	4.584.855	1.007	525	4.586.387
Totale uitgaven	4.537.556	4.584.855	1.007	525	4.586.387
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Inkomensoverdracht	1.528.810	1.488.133	0	- 19.000	1.469.133
• Basisbeurs	775.401	765.639	0	- 12.000	753.639
- Gift (R)	1.111.853	1.094.037	0	3.139	1.097.176
- Prestatiebeurs (NR)	- 336.452	- 328.398	0	- 15.139	- 343.537
• Aanvullende beurs	799.282	782.127	0	- 7.000	775.127
- Gift (R)	636.122	601.960	0	- 2.277	599.683
- Prestatiebeurs (NR)	163.160	180.167	0	- 4.723	175.444
• Reisvoorziening	- 53.175	- 17.641	0	- 3.862	- 21.504
- Bijdrage aan vervoersbedrijven (R)	143.647	123.562	0	0	123.562
- Gift (R)	669.431	668.139	0	- 3.862	664.277
- Prestatiebeurs (R)	- 866.253	- 809.342	0	0	- 809.342
• Overige uitgaven	7.302	- 41.992	0	3.862	- 38.130
- Overige uitgaven relevant (R)	100.052	267.192	0	0	267.192
- Caribisch Nederland	3.013	3.658	0	0	3.658
- Overige uitgaven niet-relevant (NR)	- 95.763	- 312.842	0	3.862	- 308.980
Leningen	2.903.155	2.979.871	0	5.000	2.984.871
- Rentedragende lening (NR)	2.629.864	2.663.476	0	0	2.663.476
- Collegegeldkrediet (NR)	273.291	316.395	0	5.000	321.395
Bijdragen aan agentschappen	105.591	116.851	1.007	14.525	132.383
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	105.591	116.851	1.007	14.525	132.383
Ontvangsten	865.237	850.908	0	2.500	853.408
- Ontvangen rente en relevante hoofdsom (R)	128.068	111.260	0	- 500	110.760
- Kortlopende vorderingen (R)	93.003	82.059	0	13.000	95.059
- Terugontvangen hoofdsom (NR)	644.166	657.589	0	- 10.000	647.589

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 1,5 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

Op een aantal posten binnen dit instrument is eerder een wijziging van de boekingsgang van de diploma-omzetting verwerkt (dit werd altijd per 1 januari gedaan volgend op het afstuderen, maar wordt voor studenten die al bijna moeten beginnen met terugbetalen aangepast zodat dit meteen na afstuderen gebeurt en de student weet welk deel van de studiefinanciering in gift wordt omgezet). Deze wijziging valt in 2018 waardoor de bijbehorende kosten (€ 17 miljoen) van 2017 naar 2018 gaan.

- Het budget voor de basisbeurs gift wordt per saldo met € 3,1 miljoen verhoogd. Uit realisatiegegevens van DUO tot en met juli 2017 blijkt dat de uitgaven hoger zijn dan geraamd. Het betreft hier voornamelijk de omzettingen in het ho.
- De uitgaven aan de basisbeurs prestatiebeurs worden per saldo met € 15,1 miljoen verlaagd. Uit realisatiegegevens van DUO tot en met juli 2017 blijkt dat de niet-relevante uitgaven aan de basisbeurs lager waren dan geraamd. Dit zijn voor een deel uitgaven aan studenten in het ho die al studeerden voordat het studievoorschot is ingevoerd. Daarnaast zijn ook de niet-relevante uitgaven aan de bol studenten lager.
- De post aanvullende beurs gift is per saldo met € 2,3 miljoen verlaagd. De lagere uitgaven vinden zowel in het ho als in de bol plaats waarbij de eerste vijf maanden aanvullende beurs als gift wordt betaald, in tegenstelling tot de maanden daarna. De omzettingen van de aanvullende beurs, die hier ook onder vallen, laten juist een stijging zien van € 5 miljoen.
- De uitgaven aan de aanvullende beurs prestatiebeurs zijn per saldo met € 4,7 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit is het gevolg van lager dan verwachte realisaties.
- De post reisvoorziening gift is per saldo met € 3,9 miljoen verlaagd. Dit bedrag is bijna geheel te wijten aan een bijstelling naar beneden van de omzettingen voor bol studenten.
- De niet-relevante overige uitgaven zijn met € 3,9 miljoen naar boven bijgesteld. Deze post is de tegenhanger van de post reisvoorziening gift. Doordat de omzettingen daar omlaag worden bijgesteld heeft dit een tegengesteld effect op de niet-relevante overige uitgaven.

Leningen

- De niet-relevante uitgaven aan het collegegeldkrediet zijn met € 5 miljoen naar boven bijgesteld op grond van de reeds bekende realisaties in 2017.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor DUO wordt per saldo met € 15,5 miljoen verhoogd. Dit saldo bestaat uit diverse mutaties waarvan de grootste € 12,8 miljoen betrekking heeft op het Programma Vernieuwing Studiefinanciering. Dit programma verkeert in het laatste stadium, waarbij er een laatste set van gegevens van het oude studiefinancieringssysteem

naar het nieuwe systeem moet worden overgezet. Dit is een omvangrijke operatie waarvoor de dienstverlening moet worden stilgelegd. Deze conversie vindt plaats in maart 2018 in plaats van eind 2017. Als gevolg hiervan zijn er meerkosten ontstaan. De extra kosten ontstaan vanwege het langer doorlopen van het programma en de vertraging in de realisatie van baten die voortvloeien uit dit programma.

Ontvangsten

- De post ontvangen rente en relevante hoofdsom wordt met € 0,5 miljoen naar beneden bijgesteld op grond van de op het renteloos voorschot reeds bekende maandelijkse realisaties.
- De ontvangsten op kortlopende vorderingen worden met € 13 miljoen naar boven bijgesteld. De reden hiervoor is een hogere post achterstalig lager recht. Dit zorgt ervoor dat ook de verwachte ontvangsten hoger worden.
- De post terugontvangen hoofdsom is met € 10 miljoen naar beneden bijgesteld. In de reeds bekende maandelijkse realisaties zijn zowel de bedragen aan ontvangsten als aan extra ontvangsten (de ontvangsten buiten de normale termijnbedragen) iets lager dan geraamd.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 12 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	89.241	89.609	84	910	90.603
Totale uitgaven	89.241	89.609	84	910	90.603
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Inkomensoverdracht	73.304	73.578	0	1.000	74.578
• TS 17-	0	0	0	0	0
– Minderjarige deelnemers bol (R)	0	0	0	0	0
• TS 18+	5.506	5.392	0	0	5.392
– Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	3.634	3.327	0	0	3.327
– Deeltijd vo (R)	1.872	2.065	0	0	2.065
• VO 18+	67.798	68.186	0	1.000	69.186
– Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	6.003	6.001	0	0	6.001
– Meerderjarige scholieren vo (R)	56.214	57.199	0	0	57.199
– Meerderjarige scholieren vso (R)	4.700	4.490	0	0	4.490
– STOEB/ALR (NR)	881	496	0	1.000	1.496
Bijdragen aan agentschappen	15.937	16.031	84	- 90	16.025
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	15.937	16.031	84	- 90	16.025
Ontvangsten	3.066	2.403	0	1.000	3.403
– TS 17- (R)	0	0	0	0	0
– TS 18+ (R)	75	85	0	0	85
– VO 18+ (R)	2.991	2.318	0	1.000	3.318

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 1,0 miljoen verhoogd.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget op vo 18+ wordt met € 1,0 miljoen verhoogd.

Artikel 13. Lesgeld

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 13 (Tweede suppletioire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletioire begroting (2)	Mutaties 2e suppletioire begroting (3)		Stand 2e suppletioire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletioire begroting	
Verplichtingen	6.748	6.786	35	30	6.851
Totale uitgaven	6.748	6.786	35	30	6.851
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Bijdragen aan agentschappen	6.748	6.786	35	30	6.851
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	6.748	6.786	35	30	6.851
Ontvangsten	246.267	242.478	0	0	242.478

In de kolom «Mutaties 2^e suppletioire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletioire begroting 2017» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 0,1 miljoen verhoogd.

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 14 (Tweede suppletioire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletioire begroting (2)	Mutaties 2e suppletioire begroting (3)		Stand 2e suppletioire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletioire begroting	
Verplichtingen	969.286	332.936	- 137.170	211.455	407.221
Waarvan garantieverplichtingen	629.000	- 77.056	- 133.474	197.944	- 12.586
Totale uitgaven	827.568	749.873	- 4.336	- 5.896	739.641
Waarvan juridisch verplicht		98,50%			99,6%
Bekostiging	720.314	643.053	- 5.555	- 3.877	633.621
– Culturele basisinfrastructuur	379.716	405.218	- 3.756	- 2.954	398.508
– Vierjaarlijkse instellingen	226.199	242.876	- 4.170	- 6.534	232.172
– Vierjaarlijkse fondsen	153.517	162.342	414	3.580	166.336

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Erfgoedwet	119.168	119.168	2.157	602	121.927
- Huisvesting	80.448	80.448	1.304		81.752
- Beheer en onderhoud collecties	38.720	38.720	853	602	40.175
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen	43.281	1	1.193	- 1.193	1
- Stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen	21.411	1	1.193	- 1.193	1
- Digitale openbare bibliotheken	10.600	0	0	0	0
- Bibliotheekvoorziening leesgehandicapten	11.270	0	0	0	0
- Monumentenzorg	112.696	49.581	- 6.000	2.450	46.031
- Archieven incl. Regionale Historische Centra	23.971	24306	676	0	24.982
- Flankerend beleid huisvesting	23.623	34.779	175	- 3.000	31.954
- Cultuureducatie met Kwaliteit	17.500	10.000	0	218	10.218
- Archeologie	359	0	0	0	0
Subsidies	51.864	47.325	- 20	- 1.284	46.021
- Verbreden inzet cultuur	7.692	9.580	- 1.081	0	8.499
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	5.757	7.005	- 40	- 305	6.660
- Programma leesbevordering	3.350	3350	0	0	3.350
- Creative Industrie	1.885	1885	- 80	- 500	1.305
- Erfgoed en ruimte	3.500	3695	- 233	0	3.462
- Programma ondernemerschap	0	0	0	0	0
- Specifiek cultuurbeleid	29.680	21.810	1.414	- 479	22.745
Opdrachten	13.329	16.602	1.082	- 158	17.526
- Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	2.332	2152	- 31	270	2.391
- Monumentenzorg	3.692	5.756	- 149	974	6.581
- Archeologie	865	865	1.500	150	2.515
- Erfgoed en Ruimte	2.500	1930	0	- 1.125	805
- Overige opdrachten	3.940	5.899	- 238	- 427	5.234
Bijdragen aan agentschappen	39.313	40.144	157	- 530	39.771
- Nationaal Archief	39.313	40144	157	- 530	39.771
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	2.748	2.749	0	- 47	2.702
- Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	2.748	2749	0	- 47	2.702
Ontvangsten	494	14.277	175	- 1.338	13.114

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 74,3 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door voornamelijk het aangaan van cultuurgaranties voor € 64,5 miljoen.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 9,4 miljoen verlaagd. Het betreft onder meer overboeking naar het Provinciefonds voor de restauratie van de Domtoren (€ 4 miljoen); verlaging van een eerdere desaldering vordering Paleis Het Loo (€ 3 miljoen); overboeking naar het financieel instrument opdrachten voor het VOC-schip de

Rooswijk (€ 1,5 miljoen); overboeking naar Onderzoeks- en Wetenschapsbeleid voor prijsbijstelling WSOB (€ 1,2 miljoen).

Subsidies

- Het budget voor de subsidies wordt per saldo met € 1,3 miljoen verlaagd.

Opdrachten

- Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 0,9 miljoen verhoogd.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor agentschappen wordt per saldo met € 0,4 miljoen verlaagd.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 1,2 miljoen verlaagd.

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 15 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	969.699	983.437	352	1.533	985.322
Totale uitgaven	962.699	976.437	352	1.533	978.322
Waarvan juridisch verplicht		100%			100%
Bekostiging	956.817	970.475	298	1.437	972.210
– Publieke Omroep (omroepinstellingen)	887.385	887.385	6.269	0	893.654
Landelijke publieke omroep	747.489	747.489	4.658	0	752.147
Regionale Omroep	139.896	139.896	1.611	0	141.507
– Beheertaken landelijke publieke omroep	62.113	62.113	2.670	0	64.783
Stichting Omroep Muziek	15.752	15.752	392	0	16.144
Uitzenden en uitzendgereedmaken	25.577	25.577	153	0	25.730
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	20.784	20.784	2.125	0	22.909
– Dotaties, bijdragen publieke omroep	13.220	13.220	47	0	13.267
Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties	0	0	0	0	0
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	2.119	2.119	0	0	2.119
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)	8.065	8.065	41	0	8.106
Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)	1.498	1.498	0	0	1.498
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)	1.538	1.538	6	0	1.544
– Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve (AMR)	– 6.584	7.074	– 8.663	1.533	– 56
– Overige bekostiging media (uit rente AMR)	683	683	– 25	– 96	562
– Basisinfrastructuur Cultuur 2013–2016	0	0	0	0	0
Vierjaarlijkse instellingen	0	0	0	0	0
Subsidies	919	919	– 445	– 154	320
– Subsidies	919	919	– 445	– 154	320
Opdrachten	0	0	445	250	695

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- Opdrachten			445	250	695
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	4.928	5.008	29	0	5.037
- Commissariaat voor de Media	4.928	5.008	29	0	5.037
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	35	35	25	0	60
- Uitvoering internationale contributies	35	35	25	0	60
Ontvangsten	199.500	199.500	0	1.533	201.033

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven.

Artikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 16 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	967.006	1.065.120	7.323	2.896	1.075.339
waarvan garantieverplichtingen	0	0	0	- 889	- 889
Totale uitgaven	950.780	1.028.722	5.164	3.785	1.037.671
Waarvan juridisch verplicht		99,9%			100%
Bekostiging	835.211	903.330	4.287	6.593	914.210
• Hoofdbekostiging	586.167	649.906	3.079	4.357	657.342
<i>NWO-wet en WHW</i>					
- NWO	453.831	469.940	3.361	1.841	475.142
- KNAW	86.788	89.637	- 185	123	89.575
- KB	45.548	90.329	- 97	2.393	92.625
• Aanvullende bekostiging	249.044	253.424	1.208	2.236	256.868
- NWO Talentenontwikkeling	161.246	161.246	0	0	161.246
- NWO STW	8.000	8.000	0	0	8.000
- NWO Grootschalige researchinfrastructuur	55.382	55.382	0	0	55.382
- Nationaal Regieorgaan onderwijsonderzoek	18.769	23.149	1.208	2.236	26.593
- Poolonderzoek	3.147	3.147	0	0	3.147
- Caribisch Nederland	2.500	2.500	0	0	2.500
Subsidies	26.101	24.633	876	- 2.809	22.700
- NCB/Nationaal Herbarium	6.265	6.265	0	0	6.265
- BPRC	8.358	8.358	1.250	0	9.608
- NCWT/NEMO	3.366	3.366	0	0	3.366
- STT	221	221	0	0	221
- Subsidieregeling St.AAP	1.032	1.032	0	0	1.032
- Nationale coördinatie	5.609	4.141	876	- 2.809	2.208
- Bilaterale samenwerking	1.250	1.250	- 1.250	0	0
Opdrachten	300	304	0	0	304
- Opdrachten	300	304	0	0	304
Bijdragen aan agentschappen	763	775	174	1	950
- Dienst Uitvoering Onderwijs	272	284	1	1	286
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	491	491	173	0	664

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Bijdragen aan medeoverheden	0	173	- 173	0	0
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	0	173	- 173	0	0
Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties	88.405	99.507	0	0	99.507
- EMBC	812	853	0	0	853
- EMBL	4.851	5.198	0	0	5.198
- ESA	31.065	31.065	0	0	31.065
- CERN	40.000	49.800	0	0	49.800
- ESO	9.105	10.019	0	0	10.019
- NTU/INL	2.572	2.572	0	0	2.572
Ontvangsten	101	101	0	0	101

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 10,3 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door: interne- en interdepartementale overboekingen.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 10,9 miljoen verhoogd vanwege interne- en interdepartementale overboekingen voor met name NWO alsmede het Nationaal Regieorgaan OnderwijsOnderzoek.

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 25 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
Verplichtingen	7.186	5.836	39.978	- 271	45.543
Totale uitgaven	14.172	13.311	- 568	- 309	12.434
Waarvan juridisch verplicht		68,2%			99,2%
Bekostiging	4.198	4.277	0	1.922	6.199
Kennisinfrastructuur	4.198	4.277	0	1.922	6.199
- Vrouwenemancipatie	2.948	3.027	0	- 78	2.949
- LHBT	1.250	1.250	0	0	1.250
- Gender- en LHBTI- gelijkheid	0	0	0	2.000	2.000
Subsidies	7.123	7.228	0	- 2.188	5.040
Subsidieregeling emancipatie 2011	7.123	7.228	0	- 2.188	5.040
- Vrouwenemancipatie	4.827	5.552	- 2.950	- 66	2.536

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e suppletoire begroting (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting (3)		Stand 2e suppletoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
- LHBT	2.296	1.676	17	87	1.780
- Subsidieregeling Gender- en LHBTI- gelijkheid 2017-2022	0	0	2.933	- 2.209	724
Opdrachten	664	699	0	319	1.018
- Vrouwenemancipatie	410	421	0	464	885
- LHBT	254	278	0	- 145	133
- Gender- en LHBTI- gelijkheid					
Bijdragen aan agentschappen	135	135	1	1	137
- Dienst Uitvoering Onderwijs	135	135	1	1	137
Bijdragen aan medeoverheden	2.012	932	- 569	- 363	0
Gemeentefonds BZK	2.012	932	- 569	- 363	0
- Vrouwenemancipatie	1.953	453	- 100	- 353	0
- LHBT	59	479	- 469	- 10	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	40	40	0	0	40
- LHBT	40	40	0	0	40
Ontvangsten	0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 39,7 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door: Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het aangaan van verplichtingen in 2017 met kasjaren in 2018 t/m 2022. Dit betreft hoofdzakelijk het aangaan van de bekostiging van de 8 allianties (kennisinstututen) voor 5 jaar (2018 t/m 2022) € 38 miljoen.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor wordt per saldo met € 1,9 miljoen verhoogd. Een bedrag van € 2 miljoen is overgeboekt van het instrument subsidies naar het instrument bekostiging om in het 4^e kwartaal 2017 het eerste voorschot te betalen voor de allianties die per 1 januari 2018 starten. Het budget bekostiging is met € 0,1 miljoen verlaagd ten gunste van het instrument opdrachten.

Subsidies

- Het budget voor wordt per saldo met € 2,2 miljoen verlaagd. Een bedrag van € 2 miljoen is overgeboekt naar het instrument bekostiging om in het 4^e kwartaal 2017 het eerste voorschot te betalen voor de allianties die per 1 januari 2018 starten. Van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport is een bedrag van € 0,1 miljoen

ontvangen voor een bijdrage aan de sport alliantie (NOC/NSF). Er is een overlopende verplichting € 0,3 miljoen (van 2017 naar 2018) voor betalingen, die doorgeschoven zijn naar 2018.

2.3 Niet beleidsartikelen

Artikel 91. Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 91 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	- 150.051	0	0	0	0
Uitgaven	- 150.051	0	0	0	0
• Loonbijstelling	0	0	0	0	0
– waarvan programma					
– waarvan apparaat					
• Prijsbijstelling	0	0	0	0	0
– waarvan programma					
– waarvan apparaat					
• Onvoorzien	- 150.051	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties tweede supplettoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste supplettoire begroting 2017» weergegeven.

Artikel 95. Apparaatskosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 95 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand 1e supplettoire begroting (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting (3)		Stand 2e supplettoire begroting (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e supplettoire begroting	
Verplichtingen	242.370	256.733	- 8.237	- 12.131	236.365
Uitgaven	242.370	256.733	- 8.237	- 12.131	236.365
Personele uitgaven	177.050	191.509	- 5.620	- 2.642	183.247
Waarvan					
– eigen personeel	166.863	181.719	- 5.368	- 2.630	173.721
– externe inhuur	7.233	5.974	- 252	95	5.817
– overige personele uitgaven	2.954	3.816	0	- 107	3.709
Materiële uitgaven	65.320	65.224	- 3.771	- 9.466	51.987
Waarvan					
– ICT	26.672	25.830	- 1.051	- 6.971	17.808
– bijdrage aan SSO's	22.089	21.670	- 1.927	2.813	22.556
– overige materiële uitgaven	16.559	17.724	- 793	- 5.308	11.623
Begrotingsreserve schatkistbankieren	0	0	1.154	- 23	1.131
Ontvangsten	567	567	1.154	- 23	1.698

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2017» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2017» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven wordt per saldo met € 8,2 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse overlopende verplichtingen die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal van € 5,3 miljoen:
  - door vertraging van de overgang naar de nieuwe ICT-werkplek;
  - als gevolg van een vertraging van de overgang van de financiële administraties naar het FDC van SZW;
  - als gevolg van een heroverweging in het programma Toezichtvernieuwing is er vertraging opgelopen.
- Diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 1,4 miljoen;

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven wordt per saldo met € 13,2 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse kasschuiven en overlopende verplichtingen die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 15,4 miljoen. De belangrijkste hiervan zijn:
  - de vertraging in de behandeling van het wetsvoorstel over het Lerarenregister hiervoor stond in 2017 € 5,2 miljoengereserveerd.
  - door vertraging in de oplevering van de nieuwe ICT-werkplek in 2017 wordt in totaal € 6,7 miljoen pas in 2018 uitgegeven;
    - Diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 1,4 miljoen;
- Interne overboekingen hebben geleid tot een verhoging van het budget van totaal € 3,6 miljoen. Dit betreft voornamelijk technische mutaties binnen het totaal van de apparaatskosten van OCW.

Begrotingsreserve schatkistbankieren

OCW staat garant voor onderwijsinstellingen die bij de Staat lenen (schatkistbankieren). Voor het risico dat OCW hierdoor loopt, ontvangt OCW een vergoeding (risicopremie) en bedraagt € 1,2 miljoen. Deze premie wordt (via een desaldering) toegevoegd aan de begrotingsreserve schatkistbankieren.

Ontvangsten

Zie hiervoor de toelichting bij de Begrotingsreserve schatkistbankieren.

DIENST UITVOERING ONDERWIJS

In deze paragraaf is de 2e supplettoire begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Tabel 1 Exploitatieoverzicht baten-lastenagentschap DUO supplettoire begroting 2017 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1e supplettoire begroting	(3) Mutaties 2e supplettoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	208.086	18.000	27.713	253.799
Omzet overige departementen	32.850	0	18.401	51.251
Omzet derden	5.045	0	2.031	7.076
Rentebaten	0	0	0	0
Vrijval voorzieningen	0	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0	0
Totaal baten	245.981	18.000	48.145	312.126
Lasten				
Apparaatskosten	238.981	18.000	51.160	308.141
– Personele kosten	151.960	56.845	20.212	229.017
Waarvan eigen personeel	130.660	0	5.362	136.022
Waarvan externe inhuur	14.300	56.845	13.746	84.891
Waarvan overige personele kosten	7.000	0	1.104	8.104
– Materiële kosten	87.021	– 38.845	30.948	79.124
Waarvan apparaat ICT	20.000	0	2.433	22.433
Waarvan bijdrage aan SSO's	12.500	0	8.237	20.737
Waarvan overige materiële kosten	54.521	– 38.845	20.278	35.954
Rentelasten	0	0	0	0
Afschrijvingskosten	7.000	0	1.095	8.095
– Materieel	7.000	0	1.095	8.095
– Immaterieel	0	0	0	0
Overige lasten	0	0	0	0
– Dotaties voorzieningen	0	0	0	0
– Bijzondere lasten	0	0	0	0
Totaal lasten	245.981	18.000	52.255	316.236
Saldo van baten en lasten	0	0	– 4.110	– 4.110

Tabel 2 Kasstroomoverzicht (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1e supple- toire begroting	(3) Mutaties 2e supple- toire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
1. Rekening courant RHB 1 januari 2017	46.755	0	0	46.755
Totaal ontvangen operationele kasstroom (+)	245.981	18.000	35.578	299.559
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	– 273.981	– 18.000	– 38.593	– 330.574
2. Totaal operationele kasstroom	7.000	0	– 3.015	– 31.015
3a Totaal investeringen (-/-)	– 7.000	0	0	– 7.000
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	– 7.000	0	0	– 7.000
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0	0
4b Eenmalig storting van moederdepartement (+)	0	0	0	0
4c Aflossingen op leningen (-/-)	0	0	0	0
4d Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	6.760	6.760
4. Totaal financieringskasstroom	0	0	0	0
5. Rekening courant RHB 31 december 2017 (=1+2+3+4)	11.440	0	3.745	15.500

Toelichting:

De baten en lasten van de 2e suppletoire begroting laten een stijging zien van € 66,1 miljoen ten opzichte van vastgestelde begroting 2017 (€ 246,0 miljoen). Hiervan is € 18,0 miljoen gemeld in de 1e suppletoire begroting 2017.

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 45,7 miljoen hoger dan de oorspronkelijk begroting. De stijging heeft grotendeels betrekking op incidentele financiering, voor onder andere de werkzaamheden voor de uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (€ 18,2 miljoen), projecten voor instandhouding systemen (onderhoud) en investeringen voortvloeiend uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) (€ 5,8 miljoen), uitvoering beleidsopdrachten (incl. Doorontwikkeling BRON) van € 10,3 miljoen. Daarnaast betreft het looncompensatie 2017 van € 2,0 miljoen en bijstellingen in de (basis)dienstverlening (€ 11,4 miljoen), zoals dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord en uitvoering diverse zogenaamde Overige taken (zoals digitalisering examens FACET). De genoemde omzet van € 45,7 miljoen wordt voor € 12,5 miljoen gedekt vanuit middelen die DUO in eerdere jaren reeds heeft ontvangen maar die niet volledig zijn aangewend in het betreffende jaar (balansposten).

Omzet overige departementen en derden

De omzet overige departementen en derden stijgt per saldo met € 20,4 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting. Het betreft hier uitbreiding van werkzaamheden ten behoeve van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de Inburgeringstaak € 7,8 miljoen, nieuwe projectmatige werkzaamheden ten behoeve van de bekostiging Kinderopvang € 9,4 miljoen, dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord € 1,8 miljoen ten behoeve van meerdere opdrachtgevers, hogere omzet uit opbrengsten Participatiefonds van € 0,7 miljoen, extra leges voortvloeiende uit diverse overige OCW taken € 1,0 miljoen en overige bijstellingen optellend tot € 0,6 miljoen. Daartegenover staat een daling met betrekking tot de werkzaamheden ten behoeve van het Beheer Register Kinderopvang van € 0,4 miljoen en examens Wet Financieel Toezicht (Wft) ten behoeve van het Ministerie van Financiën van € 0,5 miljoen.

Lasten

Apparaatskosten

In samenwerking met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is in 2016 de rubricering van uitgaven in de administratie opnieuw beoordeeld. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de rubricering waardoor kosten, voorheen gerubriceerd als uitbesteed werk en daarmee onderdeel van de materiële kosten (begroot € 40,0 miljoen), nu onder de definitie van externe inhuur vallen. Dit heeft voor 2017 als consequentie dat de externe inhuur, vallend onder de personele kosten, zal toenemen en de overige materiële kosten gelijkelijk zullen dalen. Daarnaast laten de personele begroting een stijging zien van € 37,1 miljoen en de materiële begroting een stijging zien

van € 32,1 miljoen samenhangend met de eerder genoemde additionele werkzaamheden op (basis)dienstverlening, projecten, en opdrachten voor OCW en overige departementen en in 2017 uitgevoerd additioneel noodzakelijk onderhoud waar geen aanvullende middelen voor beschikbaar waren. Ook zijn de afschrijvingskosten toegenomen met € 1,1 miljoen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke begroting op basis van via de balans gereserveerde middelen voor in 2017 doorlopende projecten en een nadere uitsplitsing van kasontvangsten en -uitgaven welke in de vastgestelde begroting nog niet waren opgenomen. Tevens is een correctie doorgevoerd op de uitgaven van de operationele kasstroom die in de oorspronkelijke begroting foutief was opgenomen. Daarnaast wordt in 2017 een beroep gedaan op de leenfaciliteit ter dekking van de uitgaven samenhangend met de investering in het Programma Dienstverlening Instellingen (PDI).